

Filmový umělecký sbor 1946–1948

Státní filmová dramaturgie, následně přejmenovaná na Ústřední filmovou dramaturgii, vznikla v souvislosti s prezidentským dekretem,¹⁾ jímž byl znárodněn filmový průmysl, a měla zajistit kvalitativní vzestup filmové tvorby. Po ročním neúspěšném řízení tvůrčí práce byla však Ústřední filmová dramaturgie zrušena a místo ní měl vzniknout nový výkonný dramaturgický orgán, jenž by rozhodovací procesy zjednodušil.²⁾ V první polovině září 1946 se sešlo kolegium odpovědných filmových pracovníků, z jehož jednání vzešlo memorandum řešící otázku uměleckého, kulturního a technického vedení zestátněné kinematografie. Autoři memoranda doporučili zřídit Aprobační komisi pro schvalování českých hra-

ných filmů (dále jen Aprobační komise), Sbor umělecký a Sbor technický.³⁾

Sbor umělecký, posléze přejmenovaný na Filmový umělecký sbor (dále jen FIUS), byl oficiálně ustanoven dekretem Ministerstva informací č. j. 83952/46-V/1 dne 18. září 1946, ale teprve 12. března 1947 udělilo Ministerstvo informací FIUSu zvláštní statut.⁴⁾ Na zahajovací schůzi sboru, která se uskutečnila 10. října 1946, byl schválen jednací řád FIUSu⁵⁾ a z řad členů bylo zvoleno osm zástupců, kteří se stali členy Aprobační komise.⁶⁾ Sbor se skládal z předsedy a patnácti členů, kteří byli vybráni mezi básníky, spisovatele, filmovými hudebníky, režiséry, herci, filmovými novináři a kameramany. Do sboru své zástupce

- 1) Dekret prezidenta republiky č. 50 ze dne 11. srpna 1945, o opatřeních v oblasti filmu („...a aby byly umožněny řádné přípravy a včasné provedení trvalé úpravy v oboru výroby...“).
- 2) Věra Adina Š e f r a n á , *Česká filmová dramaturgie pod dohledem ideologie 1945–1955*. Disertační práce. Olomouc: FF UP 2012, s. 7.
- 3) Tamtéž, s. 38.
- 4) Národní filmový archiv (NFA), f. Filmový umělecký sbor (FIUS), ref. ozn. 1/1/2//1, Statut FIUSu. Statut byl vydán pod č. j. 80640/V. Statut definuje v paragrafu 1 sbor jako „nezávislý vrcholný dramaturgický orgán, jehož úkolem je vybrati vhodné filmové náměty, zkoumati jejich scénaristické zpracování, a scénáře, které schválí, doporučí pak instanční cestou k filmové realizaci. Pokud by se mezi jednotlivými uměleckými složkami toho kterého schváleného filmu vyskytly rozpory zásadního rázu, má právo FIUS rozhodnout“. V celém znění byl statut publikován ve filmovém hospodářství: Jiří H a v e l k a , *České filmové hospodářství 1945 a 1946*. Praha: Čs. filmové nakladatelství, 1947, s. 27–28. Ve zkrácené podobě byl statut publikován ve Filmových novinách: úř. Statut Filmového uměleckého sboru. *Filmové noviny* 1, 1947, č. 12 (22. 3.), s. 2.
- 5) NFA, f. FIUS, ref. ozn. 1/2/1//1, Jednací řád FIUSu. V jednacím řádu FIUSu schváleném na zahajovací schůzi 10. října 1946 byla členům stanovena povinná účast na pravidelných týdenních poradách a zároveň upraven i postih členů za jejich neúčast.
- 6) J. H a v e l k a , c. d., s. 28. Aprobační komise byla složena ze členů FIUSu a Filmového technického sboru (dále jen FITES) v poměru 8:4. Předsedou Aprobační komise byl jmenován J. Mařánek.

dále delegovalo Ministerstvo školství a osvěty a Syndikát českých filmových umělců a techniků.⁷⁾ Do předsednické funkce byl ministrem informací Václavem Kopeckým jmenován spisovatel a ministerský rada Jiří Mařánek, přednosta dramaturgického oddělení 5. odboru ministerstva informací, který ve funkci setrval až do zrušení sboru v roce 1948.⁸⁾ Hospodářsky byl sbor přičleněn k Československému filmovému ústavu.⁹⁾ Sídlo sboru bylo na adrese Klimentská 6, Praha 2.

Sbor byl poradním orgánem ministerstva a působil jako nezávislý vrcholný dramaturgický orgán, který vybíral vhodné filmové náměty pro scenáristické zpracování a zajišťoval odborné kulturní a umělecké vedení filmové tvorby. Tedy alespoň tomu tak být mělo. Na činnost FIUSu se nicméně během jeho dvouletého působení neustále snášela vlna kritiky, především za malou uměleckou kvalitu některých natočených filmů. Členové sboru se vůči těmto výtkám vymezovali převážně na stránkách odborného periodika *Filmové noviny*.¹⁰⁾ Na svou obranu argumentovali především nedostatkem dobrých námětů a s tím spojenou nezaměstnaností ateliérů nepřipustnou v plánovaném hospodářství, dodatečným snížením rozpočtových limitů či změnami scénáře při samotné realizaci filmu bez vědomí FIUSu. Autoři odmítnutých scénářů současně dokonce několikrát zaútočili i na osobu předsedy sboru J. Ma-

řánka, kvůli čemuž vydal sbor prohlášení, že FIUS při své činnosti vždy rozhoduje sborově.¹¹⁾

Dne 4. října 1948 byla na schůzi Kulturní rady ÚV KSČ shledána dosavadní činnost FIUSu jako zastaralá a neefektivní, nedostávající nárokům politických požadavků v rámci připravované centralizace filmové dramaturgie. Sbor měl být původně jen reorganizován, ale na schůzi Kulturní rady ÚV KSČ konané 11. října 1948 padl návrh na zrušení sboru a jeho nahrazení jiným orgánem.¹²⁾ V listopadu 1948 byla zřízena Ústřední dramaturgie výroby dlouhých hraných filmů a po reorganizaci, provedené nedlouho poté, se nejvyšším poradním orgánem ministerstva stala Filmová rada.¹³⁾

Pro badatele asi nejpřínosnějším a zároveň nejvíce zastoupeným typem dokumentů ve fondu jsou posudky filmových scénářů, povídek a námětů, o nichž členové sboru jednali mezi březnem a zářím 1948. Archivní fond dále obsahuje opisy dekretu, zvláštního statutu a jednacího řádu s řadou rukopisných poznámek a návrhů, seznam členů sboru a dvanáct prezenčních listin. Ve fondu jsou v množství několika jednotlivin zachovány i dokumenty související s odbornou činností několika původců úzce spolupracujících s FIU-Sem.¹⁴⁾

Jiří Kutil

7) Tamtéž.

8) Místopředsedou FIUSu byl po celou dobu jeho existence Konstantin Biebl. Na místě tajemníka se vystřídali Roman Hlaváč a Jan Poš. Členy FIUSu postupně byli Antonín Martin Brousil, Martin Frič, Václav Hanuš, Jiří Hendrych, František Hrubín, Václav Kadlec, Julius Kalaš, Arnošt Klíma, Jan Stanislav Kolár, Karel Konrád, Vilém Kún, Jiří Lhovec, Marie Majerová, Antonín Matěj Piša, Jaroslav Průcha, Jindřich Plachta, Marie Pujmanová, Bohdan Rossa, Jiří Srnka, Vladimír Šmeral, Bohumil Štěpánek, Ladislav Štoll, Otakar Vávra a Jan Zázvor-ka ml. Údaje byly převzaty z přehledu filmového hospodářství: J. H a v e l k a, c. d., s. 10, 28. J. H a v e l k a, České filmové hospodářství 1945–1950. Praha: Český filmový ústav, 1970, s. 47.

9) NFA, f. FIUS, ref. ozn. 1/2/1/1, Jednací řád FIUSu.

10) Milan N o h á č, Mluvili jsme s předsedou FIUSu min. radou Jiřím Mařánkem. *Filmové noviny* 1, 1947, č. 27 (5. 7.), s. 3. Filmový umělecký sbor. FIUS na obranu své činnosti. *Filmové noviny* 1, 1947, č. 48 (29. 11.), s. 4. J. D. Pravomoc, náměty, kritika. *Filmové noviny* 2, 1948, č. 20 (14. 5.), s. 4.

11) Filmový umělecký sbor. Prohlášení FIUSu. *Filmové noviny* 1, 1947, č. 15 (12. 4.), s. 1.

12) Ivan K l i m e š, Kulturní rada ÚV KSČ o filmové dramaturgii 1948–1949. *Iluminace* 12, 2000, č. 4, s. 140–149.

13) V. A. Š e f r a n á, c. d., s. 65.

14) Jedná se o Aprobační komisi, Syndikát českých filmových umělců, Syndikát českých spisovatelů, Syndikát českých skladatelů, Správní sbor pro hospodářské a finanční věci filmového podnikání a Ministerstvo informací.